

לעמוד מחוץ למשבצת הזום

מאירה לוינסון, אוניברסיטת הרוורד

Justiceinschools.org

מבוסס על מקרה מבחן מאת פרופ' זהבית גרוס, ראש קתדרת אונסקו לחינוך לערכים, סובלנות ושלוש, וראש מרכז ון-גלדר להוראת השואה ולמחקר, בית הספר לחינוך, אוניברסיטת בר אילן.

למרות השעה המאוחרת התנהלה השיחה בכיתה של פרופ' אברם בעירנות, והסטודטים דנו בשינויים בתפקידי המגדר בכלכלה העולמית במאה ה-21.

"אני שומעת שיותר תפקידים נפתחים לפני הנשים, אבל זה לא אומר שלנשים יש יותר חופש", הכריזה מיכל, מתנועעת מעלה ומטה במשבצת הזום שלה, ומיטה מבולגנת נראה בחלקה ברקע. "הן עדיין אחראיות למרבית הטיפול בילדים והן עדיין חשופות להטרדה ולתקיפה. כך שהבחירה בפני הנשים מוגבלת על ידי שיקולי ביטחון ותואמת את מטלות הבית שלהן. זו אשליה של חופש, לא המציאות".

"גיל, המשך, והפסק את מתג ה"השתק" שלך", הנידה הפרופ' אברם בראשה.

"את מציגה את הנשים כאילו הן קורבנות פסיביים!" מחזה גיל. "אם הזנקים [סטרט-אפ] טכניים וצה"ל מציעים לנשים תפקידים, הרי הן חופשיות לקבל אותם – ולומר לבעלים שלהן לעזור להן בבית. איך את יכולה לצפות להשיג שוויון מגדרי אם את מעמידה אפשרויות המחזקות את הסטראוטיפים המגדריים?"

"פאטמה?" הנחתה פרופ' אברם.

"הממ... אני לא יודעת אם אביע זאת בדיוק כמו שגיל עשה, אבל אני מסכימה שהנשים יהיו במצב טוב יותר במקומות העבודה ובבית אם גם הגברים ייטלו חלק באחריות לעבודות הבית. זה לא יכול להיות מוטל הכל.... אוה!". פאטמה עצרה עצמה לפתע פתאום כשצללית של גבר הופיעה בדלת מאחוריה. "הממ... שכחתי מה רציתי לומר, עברי לאדם הבא".

"אני חושבת שהתחלת להגיד שאי אפשר להטיל על האישה להביא לידי שינויים בבית?" עודדה אותה הפרופסור אברם. "איך את חושבת שזה יקרה?"

פאטמה הביטה לעבר הגבר שנכנס לחדר, ותוך כדי כך הידקה את כיסוי הראש שלראשה. "אני לא זוכרת. את יכולה לחזור אלי אחר כך?"

"ודאי", ענתה פרופ' אברם, מופתעת. בדרך כלל הייתה פאטמה אחת הסטודנטיות החזקות בכיתה; לא התאים לה לאבד את חוט המחשבה בצורה כזו. "דוד? אני חושבת שאתה הבא בתור. אחר כך מוחמד".

כשדוד דבר שלחה פרופסור אברם מסר פרטי לפאטמה. *את בסדר?*

כן, תודה, סימסה פאטמה בחזרה. רק עייפה.

הדיון נמשך כשהסטודנטים מאתגרים זה את זה בנושאים שונים הן בדיבור והן בצ'אט בכתב. "איך הם יכולים להקליד ולהאזין בו זמנית?" השתאתה פרופ' אברם באזני בעלה בעת ארוחת השבת בשבוע הקודם. "כאילו שהדור הזה נולד לריבוי משימות, ואילו אני בקושי זוכרת להפסיק את ה"השתק".

עם התמשכות השיחה שמה הפרופ' אברם לב שפאטמה נראית מנותקת. בדרך כלל היא הייתה רוכנת לעבר המצלמה, ממלאת את המסך בחיוך נלהב, אבל עכשיו הכיסא שלה נטה בזווית לאחור והיא הביטה כל הזמן הצידה במבט מודאג.

"מה קורה" תמחה הפרופ' אברם. היא עברה במהירות על פני הצ'אטים – שום דבר מפאטמה חוץ מן המסר ההוא. "זה לא מתאים לה", היא חשבה.

פרופ' אברם החזירה את תשומת ליבה לדיון כאשר עאליה אמרה: "זה כמו המצגת של פאטמה בחודש שעבר. עלינו לפעול ביחד כדי לשנות את התרבות, ולא רק לצפות שאיזו יד נעלמה תעשה את זה עבורנו".

"נקודה מצוינת". התערבה פרופ' אברם. "פאטמה, מדוע שלא תזכירי לנו את הטיעון החזק מאד שלך לשרטט מחדש את השוויון המגדרי? זו תהיה דרך טובה לסכם את שתי הדקות האחרונות של השיעור היום".

פאטמה התחלחלה, אבל השאירה את המחשב שלה ב"השתק". היא הנידה בראש "לא" ושוב הביטה הצידה.

"כן, פאטמה", אמרה עאליה. כנראה שלא שמה לב. "ניסחת את זה כל כך בבהירות!"

פאטמה הסתובבה בחזרה באיטיות כלפי המצלמה והקשישה על המיקרופון. ברקע הכיתה יכלה לשמוע גבר המדבר ברוגז והולם על משהו. פאטמה התכווצה וסובבה את המצלמה אל הקיר.

"אני באמת לא יודעת שאמרתי שאנחנו צריכים לשנות את התרבות", תיקנה פאטמה. "אולי קצת לנער אותה. נשים יכולות להשיג המון גם בבית, ואולי אנחנו צריכים פשוט לכבד את זה יותר".

הכיתה התפוצצה. "מה?? זה לא מה שאמרת בחודש שעבר!" "איזו מאה זו?" ההמולה הייתה גדולה -- פרופ' אברם לא יכלה להחליט למי להאזין, וההבהוב המהיר של משבצות הזום בוודאי שלא סייע לה. הצ'אט התמלא גם הוא לפתע פתאום:

אני לא חושב שפאטמה מתכוונת למה שהיא אומרת. תקשיבו למה שקורה מאחוריה. אני חושב שהיא בסכנה. רק בגלל שאתה שומע מישו מדבר בערבית בקול רם אתה פתאום מפרש את זה שהיא בסכנה? אולי פשוט לא הקשבת מספיק טוב בהתחלה?

זה מה שמיכל דיברה עליו בהתחלת השיעור: איך נשים עדיין אינן חופשיות לעשות או לומר מה שהן חושבות. אל תתימר שאתה יכול לומר מי חופשי ומי לא.

פשוט תפסיק.

אבל ראיתם איך היא נאלצה להדק את כיסוי הראש?

למה כולם מתמקדים בפאטמה? על זה בדיוק דיברנו בשבוע שעבר: בוחרים לבחון את הערכים ואת היהודים עוזבים. אנחנו לא תקפנו את ענת כשהילדים שלה צרחו ברקע ביום שלישי ואמרנו שאולי מתעללים בהם. זה גזעני אפילו להתכתב על כך בצ'אט. החיים הפרטיים של האנשים הם עניינם בלבד.

זה לא גזעני לדאוג לחבר לכיתה שנראה שהוא מבוהל ממישהו בתוך ביתו.

הפרטי הוא הציבורי – לא זה היה הנושא העיקרי של השיעור?

פרופ' אברם נדהמה. השיעור עמד להסתיים והיא בקושי הצליחה לעקוב אחרי מה שהסטודנטים אמרו וכתבו. סטודנטים גם התנתקו. פאטמה עזבה, היא שמה לב, וגם שלושת הסטודנטים הערביים האחרים בכיתה.

מה, אם בכלל, על פרופ' אברם לומר לתלמידים שנשארו? מה, אם בכלל, היא צריכה להגיד על פאטמה? איך תוכל לעזור לכיתה לחזור למסלול בינה לבין עצמה בפגישה הבאה – ואיך זה יראה בכלל?